

NAMIBIA SENIOR SECONDARY CERTIFICATE

FIRST LANGUAGE KHOEKHOEGOWAB ADVANCED SUBSIDIARY LEVEL

8190/1

PAPER 1 Reading and Directed Writing

2 hours 15 minutes

Marks 60

2022

Additional Materials: Answer Book

INSTRUCTIONS AND INFORMATION TO CANDIDATES

- Write your answers in the Answer Book provided.
- Write your Centre Number, Candidate Number and Name in the spaces on the Answer Book.
- Write in dark blue or black pen.
- Do not use correction fluid.
- Answer Question 1 (**compulsory**).
- Choose between Question 2 or Question 3 and answer the question.
- Pay attention to spelling, punctuation and sentence structure.
- The number of marks is given in brackets [] at the end of each question or part question.

!ÂIXOA-AON Î HÂ DAO||GAUDI TSÎ †ANS

- Sa !ereamde Iguri hâse mâsa leream†khanib ai xoa re
- Sa Xoalgao!khais di !Gôas, sa ||Khâllkhâsenaozi !Gôas tsî !Ons tsîna mâ sîsenni mâtgâhe rab hoab ai xoamâi re.
- †Hoa tamas ka io †nû xoa!ammi ikha xoa re.
- Tâ dî-unu-ūxû-e sîsenû re.
- †Guro dîsa !ereams (||gui-aisa a).
- !Gamlî tamas ka io !Nonallî dîra Igui Igusa ||hûi tsî !eream re.
- †Âisa xoasaon, xoamû†gais tsî †âibasengu !amlarelgaub ai †nûi re.
- !Gôab ge lams mâ dîs dis tamas ka io dîs lams ai ||khamkha [] !nâ a mâsa.

This document consists of **7** printed pages and **1** blank page.

Republic of Namibia

MINISTRY OF EDUCATION, ARTS AND CULTURE

||Gui≠ams

#Guro Dîs (||Gui-aisa a), |Gam||î tsî !Nonallî dîra ||aegu Igusa ||hûi re.

#Guro Dîs

- (a) Khom re mâtis !hoa-aosa gowab tsî xoalgaub tsîkha ra sîsenû Igusa ||îs di mûtgâba mā!kharus !aroma. [20]
- (b) Skoli tawa i ge lnî gowa-ao-e gowalîsa gere ||khaellnâ, Xrat 12 di ||khâllkhâsenon !aroma ||în di #guro skol tsēs ai. ||Khât(s) as kôse sa #hunuma mîdi !nâ gowalîs di !â-e xoa re. Sa !ereams ge Igûse lkûtûisa !âs ai nî !gao!gaosa.

Sa !ereams ge **120 – 150** mîdi gaxusiba nî ûhâ. [10]

Khoen ge nêti-i gowalîden ta mā ||aeb ai ||naetihesase hoaraga gâ-ai tsî #gaob ai ra tsâlkâ xûna ra mîba tsi. ||În ge gâ-aisiba ûhâ mâ!kharus !aroma. Hô!âden ge ra Igoragu. ||În ge ra mîba tsi: Sa ||hawode sao. Gâgâdi âtsa Igâ. !Hûbaiba dawa. Sa saosa #nûi. !Gamhô!âsen domma ôa tsî ||nae kai. Sa dîsâde #an!gâ xawe ||khawa dîtsâ. ||Hawo re. ||Hawo tsî ||hawo re, kai ||hawode. Sa ||hawodi nî ama kais kôse ||hawo re î tâ ||hawo lû.

||Aerob Igâiba ||nam. Xawe tarena ||hawo-aona ra dî? !Â#uisab !loan ge ra !hâkhâi, lawena dî, #gom!gâ tsîn ge lûs ose ||nâs #ama ra !hoa. Ama !gâise-i ge ra tsâ. Sa ûib #ama ||gam tsîts ge ra lawellgui. Sa ûibats ge !nâsa lûgu lkha ra #khau. ||Nâs ge hoaraga khoen dîts/s nîsa lawemâ tsi sa. Ama-e? Oprahs tsî Bill Gateti tsîra ge nêsa dî tsî !gâi!gâba ge sî!nâ, tamasa? Hî-î!

||Hawo di ge a InamInamsa. Xawe di ge ||hawos ||guisa i – baloni khami a îxa tsî ||aerob di. ||Hawodi ge ama kais Igusa hî tama hâ ||hawots ra xui-ao. !Garise sîsens ge xûna ra T kai. ||Gui-aisens lkha sîsens ge lkharalkharasiba ra #nuwi. #Guro ||khâllkhâs! ||Hawosa ôa!nâ!ganu tsî dî-ao kai îts tâ ||hawo-ao kais Igusa hî.

1991||î kurib !nâ ta ge ||khâllkhâsen toa ra ||khâllkhâsenose nêtsêts/s ra satsa #nû tsî Ministers Elizabeth Dolesa !hoas ra !nûbai !gâ !naos !nâ ge #nôa-i. #An!gâ ta ge ra !hoas gere xûn di !khâsiba ta ge ûhâ tama hâ i !khaisa. ||Khapisa ta ge ge aba hâ i. Ti lhôn ge ||nâ ||aeb ai gere ||âudî. ||În ge ge ||khôasa-i tsî gere !gâia#gao. Skoli, #khanin tsî ||gau!nâ-aon xa !arulî lau tamase kôhes a lkhai xui-ao. INore-û tes ra titâ ge gere #âi? Sa daiib tsî danib tsîkhats kom nêpa ra !khô!oa o! Mâtareo!nâ gyms. Sâsa !nâ-omsa ta ge nêpa ûhâ. Ti lhôn hoaragan ge nêpa hâ. #Hâ ta hâ xûn hoana ta ge nêpa ûhâ. #Hâbasa tama i ge ge hâ i, xawe ta ge ge !ao!aohe ra duru-i.

Ti lhôn ge lkharâ #âilgauba ge ûhâ i: lasa ||khâllkhâsen toa hâ ||khâllkhâsenon asen ge ||în di !oa#uisa !âubasens lkha gere #gao#khore. T a !khais ge ||khâkhâsen toa(t)s ra !nûbai(t)s ra #âisa hoa !gâinats !hûbaib !nâ nî sî!nâ ti. Hoa dao-amdi ge sats !aroma nî ||khowa-amhe. ||Khâgu-ise(t)s ge marib ai #khawi tsî nî !gâia#gao. T a !khais ge hoa !hûbaib !nâts satsa nêisa ||khowos !nâga ra !gawalîhesa. Nêts a ui-uisa, ama ui-uisa. Aimûlgaruts ra khamib ge !hûbaiba îxa !khân xa Igui loa tama hâ.

Sa mā!hūsa llam lkāts nī? Sa ūib lgaib di !â-e wekhe korobe lgui !gāi xū-i !nā unu re aillgause tħâħâna huis lkha. Sa lauga hâ xū-i ai tâisa lammâi. INħ khoen ra mîsa loats ge nēsa dīs !nā-ū sa khoesi hō!âs omkhâisensa ra larolnâ. Nēs ge nī mā-am (t) si īts tâis !nā ūhâ nēsi(t)s ga tguro tamas ka io luniga hîa ra sadu laokhoena xu lgapi lkħâllkħäsen!khaib tawa sī(t)sa, xawe tan re luniga gomab tsîn ge !haras !nâ ra tgâ. !Gâ!gâts ge a. Nēsa !gôa!gâ re.

!Aoba ta ge ūhâ !huri!huri(t)s tamas ka i o ta go tkharirose lkħorellħaresa tamase tsâ kai (t)si lkħais diba. INās ge ti tâibsen tama go hâ i sa. Ti !ħubasens ge nēpa xu(t)s nî tħoas ka o ots nî lkħôasase, ais lkħâb lga l-għubaġen tsî !gâi!gâga domdore lkħaisa. INās ge kaise nî !gâi-i. Ti mûtgâba !ħoas ge lkħâllkħäsen toasa a laoroxa lkħâ. Xawe i ge a !norasaba tsi tita gere dīs lkħâs xasets sa !nā-oms tħiġiaw ab ai lgoe tsî āsa mamas ra sa xūna tħomi soab ai ... tamas ka i ots ge tħaiħelloasa lhawosa nî ūhâ llis !nâ(t)s tanfansa sa xawe garu a llaeb !nâ sī!nâ lkħâ tide sa. Xawe amase i ge xū-e hâ tama hâ.

!Guitsē(t)s ge noxopa a !noatħai lkħâ tsi sa lhawos !nâ(t)s ge aimulgħaru tama hâ i ūib !nâ a hōmâsen lkħâ. Dī-ao-i di ūib ge a lnā. Ti lhawodi ge ama kai tama ge i. Xawe ta ge l-għui-aisens lkha lgaisase ge sisen. Tħiġi l-hawos lkha lhaw hîa, ama tħix-khoen, ama !gâi!gâ khoen, ama lkhoaxa, dixxu-xa tsî lgaisa khoen l-ħâxa hîa.

†Ais !nâ ūhâ re !arulî(t)s sī!nâ tide lkħaisa. !Hūbaib di llaetse !hullî(t)s ge a nēsisa. Sa(t)s ge nēsisa !ereamxasiba ūhâ tgħomtgħomsa lhao-ao tsî !âlhuru-ao kaisa lhûħâsib !nâ. Nētsē(t)s a i lgaus ge ... i(t)s a sa.

(Adapted from a speech by Shonda Rhimes, June 08, 2014)

IGamllî tamas ka io !Nonallî dîs Iguisa leream re.

IGamllî Dîs

Sao ra lkhütuisa !âs llgaeþhôas tsoatsoas dis hîa N K Mbaevab xa xoahê hâsa khomai re.

- (a) Khomtam re lgaub xoa-aob ra gowab tsî xoalgaub tsîkha sîsenûba llkhöllkhösasib tsî llaposao!nâsib ûib diba mä!kharus !aroma. [20]
- (b) Sao ra dana!âs llgaeþhôas di tsoatsoas disa xoa re, hîab !game-aoba nê þhôasa llnâu tsî laellgâub llga !gûsa. llKhâ i as kôse sa þunuma mîde sîsenû re, sa lereams ge lguse lkhütuisa !âs ai nî !gao!gaosa.

Sa lereams ge **120 – 150** mîdi gaxusiba nî ûhâ.

[10]

Fraitaxtsê !nâb loa hâ dana!âs !nâ. llNaetisa Fraitaxtsê tama i tsî xawe llnâs mâ khoe-i hoa-i llhôs !nâ i !gâi khama ra tsâsa. Hoa!nâ tama di ge danib ra samhede. Khoen di gâgâdi ge lgapi tsî a lâ !kharu ge lgâsa, llkhoaosa wekhegu lkha(t)s kara lgowelnô o. llNâ lgapilgau þûn ... llnâ lgapilgau ân hîats nê-i hâ o llkhâba taman ... llnân ge nêtsê a hôsa. !Nûxunub tsî þamkhoeb - llkhâba hoakha ge nêtsê a þharugub di !â. !Nae tama lgirib ge llâ tama. Nêpa, nêsis ge ûiba a llau laexoahaib lkhats nî lgowelnôs kara o. þGaob ge oms tawa hâ llnâpa i ge a !norasa tsîn ge hoa khoena ra !noe llîn di laokhoen !oa.

llAegunab þharugub lkhariib !nâs ge Nguveisa !noesa dana!âs !nâ ra llgora llîs di tsês þharuguba dîtoas !aroma. !O-aisa tsês ge nêsa llîs ûib !nâ, llîs aob Kapanda Tjikotokeb ra kai !naetsês llâudîba llîra llgâus tawa Hochlandparki !nâ þhomî xui-ao. þAi-oadi llîs aob þama hâdi ge þkhîba llîs !nâ ra khâikhâi. llîs aob: ge a þgomþgomsa lhôsa, þgurihaib !gom llægu !nâ, þkhîb tsî !gâiaþgaob tsîkha !gâi llæb !nâ lgoragu ... lkhaegu âsas !gôa re, þâiþhansenbas nî !aroma i a lkhai. “llAupexa ta ge !khoa!aope-e llamaso go luru llga – Kaise Upiba !gâiba-e!”. llîs ge llîs !nona kurixa lgôaroba ra þâihô lhawixases tsûtsûsa mâsib !nâ nî hôhe xui- ao !khoa!aope-i oses llgâus tawa kara oasî o. Disi kurin !game – ommi !nâ ra ge llîra lgui lgôarob lguiba ge ûhâ i.

INais llîs þâisa oms tawa hâses ge Nguveisa þâi-e daob ai þnûi tamse gere !gâu. llîsa !oa hâse ge !nari !goaxa-i kai !nao-audob ge þkharirose ge sâ si. Hâ nî ui-uisa tsûge!gâba llkhaes !aromab ge !nari-aoba audoba llnumisa gere dîtsâ, xawes ge !gom !nariþgaesa nê audoba xu Nguveis danas ai ge llnâ. Mûs lapirob !nâs ge Nguveisa !khae !hao !hûbaib !nâ ge hômâsen. !Hûbai-i ûi-i aniron lgûilgûis llnâu!nâhe tama-e. Nêpas ge Nguveis ra hômâsensa. !Khai-e hô!â tama i lam-e hô!â tama i. !Kharaga!nâgu lûgu di hô!â-i lkhai. !Üke-aisa i ge a. !Hûbaib Inai ge llnâpa hâ in xa lgui a þanheba;!hûbai-i ûi-i lûþamsase a lkhâsa i !nâ.

!Haellaeb !nân ge þnuwis khoena nêpa ge lhao. llîn di þâidi ge !nae!khaisa !gamse ra ôa!nâ!ganu. “Tarisa? Tare-e go !?” . !Arulî ra !kharu!kharuse, “!O go khoesa?”. llîn ge tsâballhaosa ra llgauþui, “lKhomlkhomsa re. An llîs laokhoena llkhaeþgaohe re.” llNân þkhaisa mû!nân, “Xawes ge ra lom!”. Ambulans ge !nae!khais tawa go lkhî tsîn ge lae!khô – aona Nguveis ai þâisa ra þnûi, llîs hîa gon tamase, tsâsi-e llgauþui tamase tsî !anu ais lkhâ llgoesa. !Ae!khô-ao-i lgui-i ge burugâ hâse nau-i llga dawasen tsî ra lhoe: “Nê-i ge a !hao, kaise a !hao; llîs ge lgus khami i tsû-am-e llîs soros ai ûhâ tama hâ, tare-e llîs lkha oresen hâ?”. þHîna!nâsib xa ra llô mû!hara -aon ge llîn di þgaede gere þô – nê þhôas lkhan ge tsâpe nê!oe !oeþüs tâb þnamipe nî !hao.” llîs ge kaise tsâpe go !huri”, ti i ge Igamllî lae!khô-ao-e ra lhoe-oa. Nêsa go llnâu llkhâ mû!hara-aon ge þkhîþkhîsase goro mûsen.

|Ae!khō-aon ge Nguveisa kharob ai ||gui tsî ambulans !nâ ge !nao‡gā. ||Aero i khao!gâs ge ambulansa ||gaub hîa khâsa xu ra !aeb khami !nae!khaisa xu ge ‡gaebē, ||Îs !nân ge ||khān an hoana gere dītsâ Nguveisa !gēsase ūhâs !aroma. Ambulans ‡am!nâ ‡nôa lapa !nâs ge Igaisase gere !nâ ‡Hanub |Aellgâub ||gas !noe garu hîa. Audo!nari-aon ge !garilōb sirenes dib lkha gere !khâikhomhe ïn ambulans di daoba xu ‡oa. ||Gausen i ge ra, Inîsi i ra mîmâse: “Daoba mā! INî ||khō||khôsa ūib mâsib ||khawa”.

(Adapted from a novel by N.K. Mbaeva)

!Nonallî dîs

Sao ra xoa#namis khoe-i dis hîa blogga xu a lkhûsa sa khomai re.

- (a) Khom#am re mât-i xoa-ao-e gowab tsî xoalgaub tsîkha ra sîsenüsa llnaetihesa tama lgaub â-i xawe kaise lnamhe khoe-i di lgauba mâ!kharus !aroma. [20]
- (b) #Khaninlkhuwi#uillgâub sîsenaos ge sîsenlû, llæb ai-i ge skoldana-e llîs #ama skol î#hôa#khanib !nâ ra xoa. llKhâ i as kôse sa #hunuma mîde sîsenü tsî #hôa!âs di !â-e xoa re.
Sa !ereamsa #orisase #hunuma bloggi ai !gao!gao re.
- Sa !ereams ge **120 – 150** mîdi gaxusiba nî ûhâ. [10]

Shhh! Nêš ge #khaninlkhuwi#uillgâub sîsenaosa !goaxa.

Nê #khaninlkhuwi#uillgâub sîsenaosa ta ge a #anlkhpesen kurigu hoagu !nâ ta ge !göti hâ !gôasiba llîsa xu ge a mâ tsoatsoa. !Gü mîs !nâ(t)s nî xoa!gâ!gâsis kara os ge llîsa a “#oaxa!nâ” xawe i a !khais ge llîs gere hoa!nâ-aixa lopesa #âilgaub #khaninlkhuwi#uillgâub sîsenaos ti hâ lonsa û!oasa #harasa: Inoro, !hao!nâsib xa loa hâ !â llkhoa!khoao khoe. Tsoatsoas !nân ge lnî llkhâllkhâsenaona llîs xa ge !haobahe i. Xawe lnân llæba û tsî ge llîsa a #anlkhpesenn ge ge mû#tan llîs sada hõ!âde !nâ hâ !khaisa.

#Guro !nâsats kara llîsa mû ots ge #kharirose gere !huri. llîs danalûn ge lhû-oms !gâ-ai ge lgom i nêsa ra !aromas ge llîs kaise !noesase lgui mâ !khai –i hoa-i llga gere !gû xui-aosa. !Gûlgaub âs ge gere burugâ kai te. Hoallaes ge llîsa lhawe khami i mâsiba gere #nuwi xawes ge lnâ !nûbai llîs sîsenna dîtoas !aroma gere #gaihe. #Gâ luris kara #nauhe soab ais ge llîsa kaise !noesase llîs di !nâ-oms llga gere #ham!gâu, !gomsib hîa !noea!nauxase #âisa nî #nûi-aiheba ûhâ khami.

llNaetihesa sara analgaub llîs dib ge Tôxab tawas tsîna ge lgû tama hâ i. llKhâtin ge llkhâllkhâsenaona soan !nâ llîsa gere xore ïs ka !khauba sabus mâtuis sîsen-e kai daogu tawa hõbasensa. Saran lûb ga !nâsa os ge !nâsase llîna anasa ge lnamsa i. llîs ga #khaninlkhuwi#uillgâub !nâ-û kara !kharu on ge llkhâllkhâsenaona nawab go #nau khamai gere !nô. llNâ llgoagas ge llîsa llgâu!nâ-aon di #nû!nâ!nâ-omsa xu #oaxa sunub ai i ge llîs ge ana hâ i !nâsa #khaira !am tsî lapara lûga mûs !nâ ge !khâ te. llîs di #usi ge ib ge llîs di #guro mîde #gae!nârase “!Gâi llGoas!” nêš !nân ge hoa khoena sao nîse i !gari mîna !âubasen hâse gere kôkhâi. llîs ge buruburuxa !gâi!gâibasensa gaxu mîn !nâ ge ûhâ i – mî-aradi ka #gui o !gâi. Kai #gom!gâsens lkhas ge nêsa gere sîsenü, llîs tawa gere lgau; tsî da ge lnoms lguisa hî llkhâ i, êndana tsî gâ-aise !ereamsa gere dîtsâ. !nâsa llæba da ge nê mîdi xa ge !haobahe i, llnâs khao!gâs ge lnî lhao-ais lî ra dâllnâ, !nâsa das go !gomam!nâ !khaisa ra #an!gâse.

#Orisases ge nau!nâsa gere !hoa, llîs !haros !nâ hâ-e xu(t)s nî !âubasense, dommi âs hoallaes ra #khuwi. llîs di !hoadommi ge hoallaes ge !gari i. llîs mâxôlkâ-aos di llnaetihesa !ereamlgaub ge “sa !aura am!nâb â-isa?”. llîs di llkhâllkhâden ge llkhâllkhâsenaona xâugu !nâ ge lnâu llkhâ i, tamas ka i o !nôsa tsêdi ai #û!nâ!nâ-oms #ûs !nâ.

॥īs di lgaugu ge #khaninlkuwi#uillgāub sīsenao-i di #ūsiga ge llgau#ui tama hā i. Suwuses ge gere are kaihe- !gāi tsīs ge ge !gēsa tama hā i ai!âkam sīsenaon khami. !Khūb!naes māi#uis lgūse ge hā i tsē-i ais ge kaise !gāise #ansa llgau!nā-aob xa gurisan âs ais ai amllgaukha ai ge lloahe. ॥īs ge kaise lara tsī ge mīllgailgai bi. ॥īs ge ge !gāsa kaiba bi nē!nōa llgau!nā tanisens llkhawa ū!oahē llkhā tide !khaisa. Nau!nāsan ge ln̄ llorexa llkhāllkhāsenaona gere âi. Tsēs lams aib ge ॥īs di !nū!nāxasiba gere !âihe, lgui-i âda tsīn ge nēs xa ge buru tama hā i, !khausases kurib lams llāudīb tawa #nā tsī !Khūb!naes haisa #gāu#gau llkhā !khaisa. Xawe taotaosa llkhā ge i xūn ge !nāsan skoli din xa lnombahē tsī ge ū!oahē. ॥īsa da ge “#Khī #khaninlkuwi#uillgāub sīsenaos” timī ge llāllnā, ॥īs ge nē !hōlons lkha lguis khami ī !gomsi-i tsīna ge ūhā tama hā i.

Sida di anisenxa #khaninlkuwi#uillgāub sīsenaos ge ln̄ skoli llga a ī o, o da ge lhōagao-!nāhe hā khami ge tsā, llnaetisa, !amku tsī ū!oahesa lgauba ūhā khoes ge llīsa a !khō!khuni o. Tari-e tsēs mīs lkha mā llgoas hoasa nī #khai#khai da? Tari-i di !hoadomma xāugu !nā nī lgana luni luris #nau hās khao!gās tsīna? Mū#tans kha nī, !â-i âdas llīs lkha ge ūsaosa? Hoan xa #hā#hāsase, mū#tan llkhās nī lumis hīas ge !goroba dasa?

(Ms S. Powell, 15 October 2015)

BLANK PAGE

The DNEA acknowledges the usage and reproduction of third party copyright material in the NSSC Assessment, **with and without** permission from the copyright holder. The Namibian Government Copyright Act allows copyright material to be used limitedly and fairly for educational and non-commercial purposes.

The Directorate of National Assessment and Examinations operates under the auspices of the Ministry of Education, Arts and Culture in Namibia.